

No 4.

Ank. till Riksd. Kansli d. 26 Febr. 1869, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändringar i Konkurslagen den 18 September 1862.

Ifrågavarande motioner äro väckta inom andra Kammaren af Herrar *Åke Andersson* (motionen N:o 198), *L. J. Hierta* (motionen N:o 266), *P. Blidberg* (motionen N:o 72), *O. Hedengren* (motionen N:o 83), *F. G. Isberg* (motionen N:o 234), *Aug. Danielsson* (motionen N:o 293) och *J. E. Johansson* (motionen N:o 337); och åligger det Lag-Utskottet att, enligt erbållna remisser, yttrande öfver dessa motioner afgifva.

Herr *Åke Andersson*s motion åsyftar en rubbning af den genom 1862 års Konkurslag införda nya institutionen af en Rättens ombudsman i konkurser. På sätt motionären erinrat, väcktes vid förra riksdagen förslag om fullständigt afskaffande af denna institution; men detta förslag blef, i öfverensstämmelse med Lag-Utskottets deröfver afgifna utlåtande, af begge Kamrarne ogilladt. Nu har Herr *Åke Andersson* med någon modifikation ånyo bringat frågan å bane. Efter hans förmenande hade nemligen erfarenheten visat, att ifrågavarande befattning sällan vore till något gagn, men alltid medförde ökade kostnader för konkursmassan, synnerligast i de fall, då Rätten eller domaren till ombudsman utsåge en person boende på långt afstånd från sysslomännens hemvist. Ombudsmannen utsatte vanligen borgenärssammanträdena hemma hos sig eller i närheten af sitt hem. Följden häraf blefve, att förvaltningsarfvodet beständes högre i samma mån, som kostnaderna för sysslomännens resor till sammanträdena ökades. Ifrågavarande institution innebure dessutom ett af lagen påtvingadt förmynderskap öfver borgenärer och sysslomän, som vore egnadt att framkalla missnöje bland folket. Visserligen kunde en Rättens ombudsman i vidlyftiga konkurser och under vissa omständigheter vara konkursmassan till gagn; men det vore icke med billighet och rättvisa öfverensstämmande att i afseende på hvilken konkurs som helst pålägga fria medborgare en onödig kostnad för utfående af sin andel i massan. Motionären

föreslår fördenskull den ändring i Konkurslagen, "att vid sammanträde i konkurser för utseende af gode män, det må stå borgenärerne fritt att besluta, om de anse Rättens ombudsman vara för boets förvaltning behöffig, eller i motsatt fall öfverlemnna uppdraget ensamt åt gode män och sysslomän."

Rörande idén och betydelsen af denna institution yttrades af Lag-Utskottet vid förra riksdagen: "Det är bekant, hurusom den nya Konkurslagen var föregången af en lika allmän, som rättvis klagan öfver den ytterst långsamma förvaltningen och utredningen af konkursmassor, äfvensom öfver svårigheten att förmå försunlige gode män och sysslomän att fullgöra sina skyldigheter. Såsom ett korrektiv i detta hänseende och för att förekomma den osäkerhet och de förluster, som egennyttiga och egenmäktiga åtgärder af gode män och sysslomän kunde tillskynda borgenärer, blef genom nämnda lag införd en institution, hvartill mönstret hemtades från de nyare konkurslagarne i främmande länder, nemligen: Rättens ombudsman. Denne af Rätten eller domaren förordnade ombudsman, hvilken sjelf icke lägger hand vid förvaltningen eller har någon uppbörd för borgenärernes räkning sig anförtrodd, åligger att noga vaka öfver förvaltningens lagliga gång och att, om gode männen eller sysslomännen beträdas med försummelse eller motvillighet, sådant anmäla hos Rätten, som då bör tillhålla dem att sina åligganden fullgöra, eller, efter omständigheterna, genast skilja dem från förvaltningen. Då en borgenär tillföre, för att göra sin rätt gällande mot tredskande utredningsmän, nödgades underkasta sig olägenheterna af en tidsödande och kostsam rättegång, erfordras nu blott en anmälan hos ombudsmannen, hvars pligt det är att bereda den rättelse, hvartill en sådan anmälan föranleder. Dessutom tillkommer det honom att leda flera af borgenärernes viktiga öfverläggningar samt att meddela beslut i åtskilliga förvaltningsfrågor, likväl utan förnärmande af den beslutande rätt, som bör borgenärerne allena tillkomma, äfvensom att i samråd med sysslomännen upprätta utdelningsförslag. Denna institution är således ett ganska viktigt moment i vår nya Konkurslag, och flera af denna lags stadganden äro derpå grundade."

Ehuru motionären uttryckt sig något otydligt och ofullständigt, synes dock meningen med föreliggande förslag vara, att en Rättens ombudsman skulle i konkursaken fungera endast i det fall att borgenärerne funno sådant behöfligt, men att i motsatt fall hans funktioner skulle öfverflyttas på gode männen och sysslomännen.

Det ligger i sakens natur, att behovet af en Rättens ombudsman kan i vissa hänseenden vara större i den ena konkursen, än i den andra; men häraf följer ingalunda, att institutionen lämpligen skulle kunna ställas på den lösa fot, som motionären åsyftar. Institutionen utgör ett så väsentligt moment i gällande Konkurslag, att denna, om den förre afskaffades, behöfde omarbetas nära nog från början till slut. Att öfverflytta ombudsmannens alla funktioner på gode männen och sysslomännen kan så mycket mindre ske, som hans förnämsta pligt just är att hafva tillsyn öfver deras förvaltning och att till rättelse beifra öfverträdelser och försummelse å deras sida.

Till stöd för sin framställning har motionären anfört egentligen endast ett skäl, nemligen att konkurssmassan måste vidkännas en betydlig tillökning i förvaltningskostnaderna genom det arfvode, som till Rättens ombudsman utgår. Det är likväl föga antagligt, att öfverflyttandet af Rättens ombudsmans funktioner på gode männen och sysslomännen skulle föranleda någon nämnvärd minskning af förvaltningsarfvodet i dess helhet, då, enligt nu gällande stadgande i Konkurslagens 67 §, Rättens ombudsman, der ej Rätten annorlunda bestämmer, endast eger uppbära en

tredjedel samt gode männen eller sysslomannen två delar af det för konkursboets förvaltning af borgenärerne utsatta arfvode. Dessutom torde med säkerhet få antagas att i den mån gode männen och sysslomännen betungades med en mera omfattande verksamhet, de jemväl skulle framställa anspråk på förhöjdt arfvode samt att i följd deraf den tredjedel af arfvodet, som för närvarande i vanliga fall utgår till Rättens ombudsman, icke komme att, på sätt motionären synes förutsatt, till förmån för konkursboet besparas, utan i stället användas såsom en tillökning i godcmans- och sysslomansarfvodet. Men äfven om någon besparing i berörda händelse kunde genom föreslagna lagförändringen göras, blefve denna besparing likväl alltför ringa för att motsvara det gagn, som institutionen obestriddigen medför icke blott derigenom att den afhjelper ett af erfarenheten ådagalagdt behof af tillsyn och kontroll å förvaltningen, men äfven derutiinnan, att mångfaldiga tvister, hvilka eljest skulle slitas vid domstol och föranleda dryga kostnader för massan, genom ombudsmannens bemedling biläggas vid det sammanträde, som i Konkurslagens 74 § omförmäles.

Det af motionären antydda förhållande, att en eller annan ombudsman skulle för egen bekvämlighets skull bestämma olämplig ort för sammanträde med borgenärerne, bör icke, såsom motionären antagit, föranleda någon ökad kostnad för konkursmassan, då borgenärerne, hvilka i första hand sjelfva bestämma beloppet af förvaltningsarfvodet, dervid ega att taga hänsyn endast till hvad som ändamålsenligast bör åtgöras i och för afträdda boets behöriga förvaltning och utredning. Derest ombudsmannen åsidosätter sin skyldighet att iakttaga konkursmassans sammskyldiga bästa, ankommer det, enligt 42 § Konkurslagen, på Rätten eller domaren att honom entlediga och annan i hans ställe förordna.

På anförda skäl får Utskottet vördsamt hemställa,

1:o) att Herr Åke Anderssons ifrågavarande förslag må lemnas utan vidare afseende.

Herr Hiertas motion åsyftar inskränkning af det s. k. tvångs-ackordet, i hvilket afseende motionären föreslår, "att gällande Konkurslag i så måtto må ändras, att ackord, understigande 50 procent eller något annat lämpligt belopp, icke får af konkursdomstolen fastställas."

När denna fråga, efter framställning af samme motionär, vid nästlidne riksdag förevar, afgaf Lag-Utskottet utlåtande i ämnet af följande innehåll: "Då lagen medgifvit tvångsackord, har sådant skett lika väl i borgenärernes som i gäldenärens intresse. Det hvilar i förra afseendet ytterst på den princip, att i det tvungna bolag, som uppstår i följd af konkurs, lika litet som i en annan bolagsförening, minoriteten må kunna förhindra majoriteten att i bolagets gemensamma intresse fatta beslut. Det har derföre ansetts billigt att en viss pluralitet af borgenärerne må ega magt att med gäldenären träffa ackordsuppgörelse, bindande för dem alla. Genom en dylik uppgörelse, hvilken, för att kunna af domstolen fastställas, ej får lända borgenärerne till skada, blir gäldenären i tillfälle att fortsätta en nyttig verksamhet, och dermed främjas äfven det allmännas intresse, som i större eller mindre mån har gagn deraf att en sådan verksamhet icke afbrytes eller omöjliggöres. Att i lagen uppställa hinder för träffande af ett sådant ackord, äfven i de fall der borgenärerne skulle finna det med sin fördel öfverensstämmande, vore att illa se dem till godo. Lika vanskligt som det skulle vara att på förhand bestämma, att en gäldenär borde anses och straffas såsom oredlig eller vårdslös, då hans tillgångar icke lemnade vissa, till siffran angifna, procent i utdelning, lika olämpligt vore det således att stadga förbud för domstolen att fastställa ackord, understigande 50 pro-

cent. I den ena konkursen kan nemligen ett ackordsanbud å 40 procent vara vida antagligare än ett å 80 procent i den andra. En gäldenär, som genom oförväntade förluster, dem han icke sjelf förvällat, på en gång förlorar hela sin förmögenhet, kan möjligen med anhöriges och vänners biträde erbjuda ett ackord uppgående t. ex. till 25 procent. Icke vore det för borgenärerne förmånligt, om lagen lade hinder för dem att komma i åtnjutande af denna liquid i stället för ett tilläfventyrs illusoriskt hopp om full godtgörelse i en obeständ framtid. Ej heller vore det billigt att beröfva en sådan gäldenär en förmån, som tillkommer den mindre olycklige. Det bör fördenskull öfverlemnas åt borgenärerne sjelfva, jemte domstolen, att i hvarje särskildt fall, med afseende å för handen varande omständigheter, pröfva, huruvida ett framlagdt ackordsförslag må antagas. Den af motionären föreslagna bestämmelsen, i och för sig godtycklig hvarhelst strecket än uppdrages, skulle dessutom efter all sannolikhet icke blifva särdeles verksam för ernående af åsyftade ändamålet — konkursens öppnande i rätt tid. Antalet af de konkurser, hvilka genom ackord afslutas, är nemligen jemförelsevis ringa. Enligt Herr Justitie-statsministerns embetsberättelse för 1865 hafva af 3,896 vid Häradsrätterna anhängiggjorda konkurs- och urarfvamål endast 103, och af de vid Rådhusrätterna anhängiggjorda 1,864 sådana mål endast 122 blifvit genom fastställt ackord afslutade; och af uppgifterna för 1866 års berättelse, hvilka dock äro ofullständiga i afseende på en domsaga och en stad, inhemtas, att af 4,465 dylika mål vid Häradsrätterna blott 87, och af 2,260 vid Rådhusrätterna blott 143 blifvit under året ackordsvis afslutade. Om nu, såsom motionären angifvit, missbruk af tvångsackordet egt rum, synes dock således åtminstone antalet af sådana missbruk icke hafva förekommit till den betydendet, att det kan anses oroväckande.“

Till stöd för sin åtgärd att nu ånyo framlägga ifrågavarande förslag har motionären, jemte det han hänvisat till innehållet af sin förra motion, anført, att berörda satsar, angående pluralitetens beslutanderätt i bolag, visserligen kunde ur theoretisk synpunkt ega giltighet; men erfarenheten hade ådagalagt, att förhållandet i praktiskt hänseende gestaltade sig helt annorlunda, än som teorien gifver vid handen. Vore beslutet om ackords antagande alltid eller i de flesta fall ett samnt uttryck af den pluralitets mening, som Konkurslagen för ackords erhållande föreskrifver, så vore derom intet anmärkningsvärdt att säga. Men då erfarenheten visat, att sådan pluralitet sällan erhålles annorledes än genom medel, som lagen visserligen i flera fall betraktar såsom straffvärda, men icke kan anvisa något sätt att upptäcka, hade ackordet urartat och blifvit något, hvartill det aldrig var ämadt, nemligen en förvärfskälla. Beträffande de i Lag-Utskottets förra Utlåtande intagna statistiska uppgifter, ville motionären icke påstå, men befarade dock högeligen, att siffrorna, i anseende till den erkända otillförlitligheten af en del primäruppgifter för vår statistik, icke vore fullt exakta. Af specifik uppgift öfver de i landsorterna inträffade konkurser, hvori Stockholms köpmansförenings ledamöter vore intresserade, inhemtades nemligen, att af de år 1867 afslutade dylika konkurser, utgörande 258, ett antal af 103, eller nära hälften, blifvit medelst ackord uppgjorda, och att af 1868 års enahanda konkurser, uppgående till ett antal af 268, icke mindre än 127 genom ackord afslutats. Och vidare hade till motionärens kännedom kommit, att 49 konkurser i Stockholm, uti hvilka en och samma person fungerat såsom Rättens ombudsman, under år 1867 afslutats på följande sätt:

Genom fastställt tvångsackord från 5 till 40 procent	10 st.
Genom afskrifning i följd af bristande tillgång till konkurskostnadernas bestridande	14 „

Genom afskrifning i följd deraf att icke någon borgenär sig anmält	1 st.
Genom slutredovisning utan den ringaste utdelning	9 „
Genom slutredovisning med utdelning emellan 4 och 10 procent	15 „

Om nu, såsom motionären hade grundad anledning att antaga, förhållandet i allmänhet vore likartadt, så syntes ackordet vara regel, icke undantag, i sådana konkurser, der någon egentlig tillgång finnes. — Visserligen innehölle 130 § i Konkurslagen stadgande om ansvar för den, som underlåter att i behörig tid afträda sina tillgångar, men detta stadgande vore affattadt i sådana ordalag, att straffet högst sällan, om ens någonsin, kunde utkrävas. En bestämmelse af förbud mot fastställelse af alltför lågt tvångsackord vore, enligt motionärens förmenande, det enda lämpliga medlet till framkallande af konkurs i rätt tid.

Utskottet, som öfvervägt hvad motionären andragit, har ej funnit skäl att frångå den åsigt i ämnet, som på ofvanupptagna grunder vid förra riksdagen gjorde sig gällande. Den af motionären åberopade specifika uppgift rörande vissa i landsorterna inträffade, under åren 1867 och 1868 afslutade konkurser, hvilken uppgift han förbehållit sig att få till Utskottet afemna, utan att detta likväl skett, företer, i fråga om antalet af de genom ackord afslutade konkurser, en proportion till den grad afvikande från det förhållande, som framgår af Herr Justitie-statsministerens statistiska uppgifter för de tvänne nästföregående åren, att riktigheten af förstnämnda uppgift torde kunna ifrågasättas. Möjligen hafva de genom förlikning uppgjorda konkurser derutinnan blifvit förblandade och sammanräknade med dem, hvilka ackordsvis afslutats. Dessutom må här påpekas den på skiljda orter gjorda erfarenhet, att i sådana konkurser, i hvilka Stockholms köpmansförenings ledamöter varit fordringsegare, ackord i allmänhet lättare kunnat åvägbringas, än då fordringsegarne bland sig icke räknat några nämnda förening tillhörande ledamöter.

Äfven om, på sätt motionären anmärkt, beslutet om ackords antagande icke alltid utgör ett samut uttryck af en sådan pluralitets mening, som Konkurslagen i detta afseende fordrar, må härvid dock erinras, att öfverklagade missbruket i fråga om ackords genomdrifvande otvifvelaktigt skulle i väsendtlig mån motverkas, om borgenärerne sjelfva iakttaga hvad på dem ankommer till bevakande af deras rätt. Då, såsom ganska ofta inträffar, en borgenär endast inlemnar sina bevakningshandlingar, utan att sedermera följa sakens vidare gång, har han sig sjelf att skylla, i fall han genom sin underlåtenhet att deltaga i ackordsfrågans afgörande möjliggjort genomdrifvandet af ett ackord, som länder honom och andra borgenärer till skada.

Utskottet får således hemställa,

2:o) att Herr Hiertas omförmälda motion ej må till någon vidare åtgärd föranleda.

Herrar Blidbergs, Hedengrens och Isbergs motioner hafva alla tre afseende på de i Konkurslagen gifna bestämmelser i fråga om skyldigheten för borgenär att, när aman borgenär eller gäldenären det äskar, med ed fästa sin fordrans riktighet. Motionärerne hafva dock gått olika långt, i det att Herr Blidberg yrkat att borgenärseden må helt och hållet afskaffas, då deremot de begge andra åsyfta endast inskränkning af densammans användande.

Såsom skäl för sitt förslag har Herr Blidberg anført, att Konkurslagens stadganden om borgenärseden lemnade blott ett medel i händerna på kitsliga borgenärer att förorsaka andra krångel och obehag samt hindra dem i åtnjutande af deras lagliga rätt, utan att på ringaste sätt betrygga gäldenären och hans massa mot olagliga kraf. Mångfaldiga exempel finnes nemligen derpå, att en borgenär i den tid och ordning, som 86 § Konkurslagen föreskrifver, framställt yrkande

derom att *alla* öfriga borgenärer i konkursen borde beediga sina bevakade fordringar, oaktadt dessa varit både lagligen bestyrkta och af gäldenären erkända. Då ett sådant yrkande blifvit gjordt, måste, enligt 88 §, alla borgenärer, utom anmärkaren sjelf, inställa sig inför någon domstol för att edfästa sina fordringar och inom en månad efter utgången af den i 86 § bestämda tid till konkursdomaren ingifva bevis derom eller anmäla förfall, vid äfventyr att deras bevakningar lemnades utan afseende. Fullgjordes edgången och ingäfvos bevis derom inom stadgad tid, hade anmärkaren likväl ännu en utväg öppen att trakassera sina medborgenärer. Han behöfde blott anmäla något jäf mot de ingifna bevisen på sätt och inom den tid, 89 § föreskrifver. I fall bevis om edgångens fullgörande inlemnades efter den i 88 § föreskrifna tid, ansåges bevakningen då gjord, så att, fastän fullständiga bevakningshandlingar blifvit ingifna före eller å inställelsedagen, saken likväl nu måste behandlas så som om efterbevakning är stadgad. Det vore väl sannt, att en borgenär kunde undvika detta trassel derigenom att han genast vid bevakandet af sin fordran opåmind aflade borgenärseden; men då, enligt nu gällande lag, denna ed icke vore obligatorisk, ansåge mången borgenär, hvars fordran styrktes med ojäfaktiga bevis, det vara ett missbruk af ed att aflägga sådan i oträngdt mål, och han uraktlåte det så mycket heldre, som det fölle honom alltid besvärligt och, om han bodde på landet, jemväl kostsam och tidsödande att, för fullgörande af en blott och bar formalitet, inställa sig personligen inför en domstol. Han funne jemväl en sådan edgång alldeles ändamålslös, emedan å densamma icke fästes något afseende vid pröfning af det jäf, som emot giltigheten af hans kraf kunde komma att göras. Härtill komme, att då borgenär, som i konkurs utkräver fordran, vore att betrakta såsom kärende gent emot ej allenast gäldenären, utan äfven dennes öfrige borgenärer, så stode borgenärseden i strid mot den i 17 Kap. 34 § Rättegångsbalken uttalande grundsats, att "med ed kan man svara, men ej kära."

Erkännande önskvärdheten deraf att borgenärseden måtte kunna utan olägenhet fullkomligt afskaffas, tilltror Utskottet sig likväl icke att nu tillstyrka ett sådant steg. Om å ena sidan erfarenheten gifver vid handen, att missbruk egt rum i afseende på rättigheten för den ene borgenären att påkalla borgenärsed af de öfrige, så saknas å andra sidan icke exempel derpå att den, mot hvilken edgångsyrkandet blifvit framställt, till följd deraf afstått från ett orättmätigt fordringsanspråk, liksom ock antagligt är, att blotta tillvaron af stadgandet om edgång mången gång förekommit bevakning af diktade fordringar. I anseende till den beroende ställning, hvori gäldenären under den närmaste tiden före konkursen befinner sig, är det då mindre svårt för en fordringsegare, som vill bereda sig fördelar på de öfrige borgenärernes bekostnad, att förmå gäldenären att dertill medverka; och under inflytande af bekymren för sin och sin familjs framtida utkomst är gäldenären ock utsatt för frestelsen att i hemligt förstånd med någon fordringsegare bedrägligen tillgodogöra sig större eller mindre del af de afträdda tillgångarne. Vid utförandet af sådana planer iakttages naturligtvis den största noggrannhet i fråga om fordringsbevisens uppsättande, så att någon anledning till anmärkning deremot ej må förefinnas. Svårigheten, eller rättare omöjligheten, att kunna genom laga bevis blotta dylika under hemlighetens slöja sorgfälligt dolda bedrägerier har föranledt införandet af ej mindre gäldenärs- än äfven borgenärseden såsom det enda möjliga korrektivet. Då genom nu gällande lag skyldigheten att aflägga borgenärsed, som förut var ovillkorlig, gjordes beroende på yrkande derom, så äsyftades att sålunda inskränka edgången till de fall, då någon anledning att misstänka svek eller bedrägeri verkligt förefanns. Att redan nu gå än vidare genom att helt och

hållet borttaga denna ed, synes ej vara förenligt med den af klokheten betingade försigtighet, som lagstiftaren bör iakttaga vid öfvergången från en grundsats till en annan, särdeles då, såsom här torde vara förhållandet, den sednare ännu icke vunnit fullt insteg i det allmänna rättsmedvetandet, samt de vådor, hvilka möjligen kunna blifva en följd af ett förhastadt steg, svårigen låta beräkna sig.

Utskottet anser sig därför böra hemställa,

3:o) att Herr Blidbergs ifrågavarande förslag ej må vinna Riksdagens bifall.

I ändamål att inskränka borgenärsedens användande och på samma gång motverka det missbruk, som består deri, att en borgenär utan giltigt skäl mot de öfrige framställer edgångsyrkande i den beräkning att dessa skola af förbiseende försumma edgångens fullgörande och sålunda gå miste om rätt till utdelning ur massan, hafva Herrar Hedengren och Isberg föreslagit, den förre, "att Riksdagen för sin del måtte besluta en sådan ändring i 82 och 88 §§ af gällande Konkurslag, att nämnda §§ måtte erhålla följande lydelse:

§ 82. Yrkar gäldenär eller borgenär, att annan borgenär skall sin fordran med ed fästa, och Rätten pröfvar skäl dertill förekomma, vare då denne pligtig att inom honom förelagd och kungjord tid sådan ed svärja: Jag N. N. svär och betygar etc. (§ sedan oförändrad).

§ 88. Borgenär, emot hvilken af Rätten godkändt yrkande om edgång i laga tid och ordning framställt blifvit, vare pligtig att inom en månad efter utgången af den tid, som i 86 § sagd är, sedan han om nämnde tid och det gjorda yrkandet bevisligen underrättad blifvit, till Rätten eller domaren ingifva bevis etc. (§ sedan oförändrad);

och Herr Isberg, "att i 86 § af Konkurslagen, efter orden "förr stadgade äro" införes följande tillägg:

Om ett sådant yrkande, hvilket ej må i bevakningsinlaga väckas, vare den, som yrkandet framställt, skyldig att, inom hälften af den i § 88 stadgade tid, derom underrätta fordringsegaren, eller dess ombud, eller, der ingen af dessa kan anträffas, om yrkandet införa kungörelse i allmänna tidningarne inom åtta dagar före det edgången ske bör; och skall han tillika dertill förrinnan till Rätten eller domaren ingifva bevis att han fullgjort hvad sålunda blifvit föreskrifvet, vid påföljd, att hans yrkande om edgång lemnas utan afseende"; erinrande Herr Isberg, att, om hans förslag blefve antaget, de i slutet af 86 § förekommande orden: "Ej må sådant yrkande i bevakningsinlaga väckas" torde böra bortfalla.

Att, på sätt Herr Hedengren föreslagit, öfverlemnas åt Rätten att i hvarje särskildt fall, då edgångsyrkande framställes, pröfva, huruvida skäl dertill må förefinnas, öfverensstämmer icke med idén af vårt domstolsväsende, som fordrar, att "all dom skall fästas på skäl och lag, och ej på godtycke", såsom det heter i 24 Kap. 3 § Rättegångsbalken. Saken är nemligen af den beskaffenhet, att ifrågasatta pröfningen icke kan ske i enlighet med gällande bevisningslära, och det är just detta, som föranledt stadgandet om edgångsskyldigheten. Men jemväl ur en annan synpunkt framstå betänkligheter i afseende på Herr Hedengrens förslag. Då någon borgenär pröfvades skyldig att eden gå, kastades derigenom på honom en fläck af misstänka, som kunde vara alldeles oförtjent. Det medborgerliga anseendets helgd kräfver att lagen ej må sådant tillstodja eller befrämja. Enligt Utskottets åsigt bör därför bibehållas den grundsats, att blotta yrkandet, utan några positiva skäl och utan någon pröfning af domstolen, må kunna framkalla edgången; och Utskottet hemställer alltså,

4:o) att Herr Hedengrens förslag ej må till någon vidare åtgärd föranleda.

Vidkommande dernäst Herr Isbergs förslag, enligt hvilket den, som edgångsyrkandet framställer, skulle derom bevisligen underrätta fordringsegaren eller dennes ombud, eller, i fall ingen af dem kunde anträffas, om yrkandet införa kungörelse i allmänna tidningarne, så låter detta förslag ej förena sig med den grundsats, som genomgår Konkurslagen, att borgenär bör sjelf eller genom ombud följa konkursmålets gång, göra sig underrättad, huruvida anmärkning mot hans fordran förekommit, huruvida edgångsyrkande blifvit väckt o. s. v. — Att lagen hitintills icke förmått göra sin mening härutinnan till fyllest gällande, är ett af erfarenheten ådagalagdt förhållande, som ej kan förnekas. Det har nemligen ganska ofta inträffat, att borgenär, sedan han aflemnat sina bevakningshandlingar, ej tagit någon del af det som i saken vidare förekommit. Detta förhållande med derpå grundadt antagande att den, mot hvilken yrkandet framställes, skall förblifva derom okunnig, har framkallat ofvan anmärkta missbruk af rättigheten att åska borgenärseds afläggande. Men då sagda grundsats är fullt rationel, på samma gång den öfverensstämmer med de principer, som gjort sig gällande i fråga om vår rättegångsordning i allmänhet, träffar anmärkningen icke lagen, utan de borgenärer, hvilka genom sin underlåtenhet att egna konkursmålet behörig uppmärksamhet lemnat rum för nyssberörda antagande, som utgör den egentliga anledningen till missbruket. Också har borgenären sig sjelf allena att skylla, om han försummar att fullgöra yrkad edgång och derigenom går miste om utdelning ur massan. Ur synpunkten af en parts skäligen anspråk i fråga om rättegångsförmånens tillgodonjutande, finnes derföre ej någon giltig grund att åberopa till stöd för ifrågavarande förslag.

Utän tvifvel skulle de af motionären föreslagna lagbestämmelser kraftigt verka till förebyggande af obefogade edgångsyrkanden; men man får ej förbise att dessa bestämmelser måste ega tillämplighet äfven i de fall, då giltig anledning till yrkandet förefinnes; och det synes ej billigt att den, som i konkursmassans gemensamma intresse under sådant förhållande framställer yrkandet, skulle vara underkastad de med föreslagna delgifvandet förenade kostnader och besvär.

Under ärendets behandling har inom Utskottet jemväl varit ifrågasatt den utväg, att Rättens ombudsman skulle, efter emottagande af anmärkningsakten, med posten afsända underrättelse om yrkandet till den, mot hvilken detta blifvit väckt. Utskottet har dock ansett sig böra frångå tanken på en sådan anordning, hvilken, utom det att den, lika med Herr Isbergs förslag, strider mot en i lagen antagen grundsats, tillika skulle medföra en eftertänklig osäkerhet i rättsförhållandet. Så t. ex. kunde inträffa, att den från ombudsmannen afsända underrättelsen icke framkomme till bestämmelseorten. Följden syntes då blifva, att borgenären, som i saknad af underrättelse om det gjorda yrkandet underlåtit att fullgöra edgången, utan eget förvållande och tilläfventyrs utan rätt till skadestånd af någon annan ginge miste om sin rätt till utdelning ur massan. Olägenheter och förvecklingar vore äfven att emotse i händelse borgenär framkomme med den invändning att underrättelse om edgångsyrkandet ej afgått från ombudsmannen; så ock der denne verkliga kunde beträdas med försummelse i detta hänseende.

Till följd häraf och då, såsom ofvan blifvit erinradt, föreslagna lagförändringen ej kan ske utan uppoffring af den konsekvens i afseende på tillämpning af principer, som i lagstiftningen bör finnas, finner Utskottet sig föranlåtet hemställa, 5:o) att Herr Isbergs förslag må af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Herr

Herr J. E. Johansson har föreslagit, "att Riksdagen behagade för sin del besluta en sådan förändring af eller tillägg till 80 § i Konkurslagen af den 18 September 1862, hvaruti föreskrifves, att kostnaden för förhör, inställelse och kallelser m. m. vid efterbevakade fordringar i konkurs må fördelas i förhållande till de bevakade beloppens storlek."

Vid förra riksdagen, då enahanda förslag af samma motionär gjordes, yttrade Lag-Utskottet, att då någon annan grund icke funnes i lagen stadgad, vore det klart, att ifrågavarande kostnader skulle utgå efter hufvudtalet, såsom ock vore förhållandet i hvarjehanda andra, härmed jemförliga mål och ärenden, t. ex. då urtima ting påkallas för behandling af två eller flera in-teckningsärenden, då flera utmätningar förrättas på en gång o. s. v.; hvarjemte Utskottet uttalade den åsigt, som jemväl af Riksdagen godkändes, att något giltigt skäl till föreslagna lagförändringen ej förefunnes.

I afseende härå har motionären anmärkt, att domstolens behandling af in-teckningsärenden afsåge säkerhet för fordringar, då deremot i konkursmål fråga vore om liqid; att vid utmätningar det vore gäldenären, som drabbades af kostnaderna; samt att det ej vore med rättvisa förenligt, att den som bevakade ett mindre belopp skulle i kostnaderna deltaga lika med den som bevakade ett större.

Utskottet förmår icke inse, hvarföre rättvisan skulle fordra, att de bevakade beloppens storlek läggas till grund för fördelningen af ifrågavarande kostnader, aldräminst i de fall då den mindre fordringsegaren på grund af förmånsrätt kommer i åtnjutande af en utdelning ur massan öfverstigande den dividend, som tillfaller den större fordringsegaren, eller då den sednares kraf helt och hållet ogillas, så att han icke ens får ingå såsom delegare i massan; och hemställer Utskottet för-denskull,

6:o) att Herr J. E. Johanssons förslag må lemnas utan vidare afseende.

I 47 § af Konkurslagen finnes stadgad: "Under anslagstiden låte gode männen fast egendom värderas, som i Utsökningsbalken sägs." Rörande detta stadgande har Herr Aug. Danielsson anmärkt, att detsamma vore olämpligt och medförde dryga kostnader utan motsvarande nytta, synnerligast inom de norra orterna, där värderingsmännen kunde hafva 10 å 12 mil till förrättningsstället. Dessutom hade hvarje fastighet sitt åsatta taxeringsvärde, "som borde vara tillräckligt betryggande". Herr Danielsson föreslår derföre, att omförmälda föreskrift måtte ur lagen utgå.

Då berörda stadgande i Konkurslagen hänvisar till Utsöknings-balken samt betydelsen af detsamma sålunda är beroende af den sednare, hvars omarbetning af dertill utaf Kongl. Maj:t i nåder förordnade komiterade redan är påbörjad, anser Utskottet sig böra hemställa,

7:o) att Herr Aug. Danielssons ifrågavarande förslag ej må till någons Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 Februari 1869.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr *Faxe*: "Jag medgifver visserligen att, på sätt Utskottet anført, motionärens förslag icke är rätt förenligt med den grundsats, som genomgår Konkurslagen, att borgenär bör sjelf eller genom ombud följa konkursmålets gång och således göra sig underrättad, huruvida anmärkning emot hans fordran förekommit, huruvida edgångsyrkande blifvit väckt o. s. v.; men då erfarenheten gifvit vid handen, att rättigheten att fordra sådan edgång, såsom motionären uppgifvit, ofta blifvit missbrukad, och ett strängt genomförande af den ofvannämnda grundsatsen medför icke ringa olägenheter och stundom verklig orättvisa, helst det icke gerna kan fordras, att en borgenär, som har en mindre betydlig fordran, skall uppoffra hela beloppet af denna fordran och kanske än mera, för att sjelf eller genom ombud följa allt hvad under konkursmålets handläggning förekommer i anmärkningsväg eller eljest; så anser jag en utväg böra sökas att bereda borgenär, emot hvilken yrkande om edgång framställes, tillfälle att derom erhålla underrättelse; men det synes ej billigt, att den, som af giltiga skäl och i konkursmassans gemensamma intresse framställer yrkandet, skall därför vidkännas besvär och kostnad, nära nog liktydigt med straff, för bogagnandet af en laglig rättighet. Det blefve derjemte icke sällan omöjligt för honom att behörigen och bevisligen fullgöra kommunikationen, och för frågans lösning finnes en vida enklare och lämpligare utväg, än den motionären föreslagit, hvarigenom utan de svårigheter och olägenheter, som detta sednare skulle medföra, det åsyftade ändamålet i allmänhet skulle uppnås, om nemligen Rättens ombudsmän får det åliggande att ofördröjligen efter emottagande af anmärkningsakten med posten afsända underrättelse om yrkandet till den, som skall fullgöra edgången; dock borde hvarje borgenär, som vill komma i åtnjutande af den förmån en sådan underrättelse medför, i bevakningsinlagan uppgifva sin adress. Försummar han detta, får han skylla sig sjelf om han går förlustig sin rätt.

I anledning häraf föreslår jag, att till 86 § må göras följande tillägg:

Yrkande, att anmäld fordran med ed fästas skall, göres skriftligen, i den ordning och inom den tid, som för jäf emot fordringar förr stadgade äro. Ej må sådant yrkande i bevakningsinlaga väckas eller i annan skrift annorledes framställas, än att hvarje borgenär, mot hvilken yrkande göres, till namn uppgifves. Underrättelse om yrkandet varde, genom Rättens ombudsmans försorg, på sätt i 15 §, om fortställande af kallelsebref, stadgas, den som edgången fullgöra skall eller hans ombud ofördröjligen meddelad; dock åligge borgenär, som förmänen af sådan underrättelse åtnjuta vill, att i bevakningsinlagan uppgifva den ort i riket, dit bref till honom eller hans rätta ombud sändas må."

af Herr *Beckman*, som instämde med Herr *Faxe*.

af Herr *Ribbing*: "Emot Utskottets beslut, för så vidt det innofattar afstyrkande af det i motionen N:o 234 framställda förslag, att borgenär i konkurs, som yrkar, att annan borgenär skall med ed fästa sin fordran, om detta yrkande skall underrätta den, mot hvilken det framställes, får jag anmäla min reservation. Det må kunna medgifvas, att anförda förslag innebär en afvikelse från den, Konkurslagen genomgående grundtanke, att konkursmassa är ett genom omständigheterna uppkommet bolag och att delegare deri alltså ej blott skall en gång hafva anmält sin fordran, utan derjemte måste fortfarande bevaka sin rätt och förty följa med sin uppmärksamhet och göra sig underrättad om beslut och framställda yrkanden. Men då, såsom af

flere motionärer blifvit intygadt och jemväl inom Utskottet vitsordadt, stadgandena i §§ 86 och 88 om rätt för borgenär att fordra, det annan borgenär skall sin fordran med ed styrka, mot lagens mening och afsigt, blifvit derföre missbrukade, att yrkande om edgång utan all annan anledning, vid lagligen styrkta och ostridiga fordringar, blifvit gjordt blott i hopp och beräkning, att en eller flera borgenärer, som ej förskaffat sig underrättelse om dylikt yrkande, genom försummelse af edgång skulle gå förlustige sina fordringsanspråk i massan, synes sådant ådagalägga behovet af modifikation i lagens stadgande, hvarigenom tillfälle till nämnda missbruk i möjligaste mätto undanrödjes. Och då den i ofvan citerade motion föreslagna ändring af lagen ej djupare ingriper i det hela af densamma, utan endast angår en, enskild borgenär tillagd rätt mot en eller flera andra, synes ock det föreslagna, utan att medföra rubbning i det hela af de principer, på hvilka lagen är byggd, alltför väl kunna betraktas såsom ett i lagen stadgadt villkor, som en borgenär har att uppfylla, för att få utöfva den rätt, honom i § 86 tillerkännes.

Det är på grund af nu anförda skäl, jag för min del vördsamt föreslår, det Riksdagen på det sätt bifaller Herr Isbergs motion, att den för sin del beslutar ett tillägg till § 86 af Konkurslagen, så lydande:

“Yrkande, att anmäld fordran med ed fästas skall, göres skriftligen, i den ordning och inom den tid, som för jäf mot fordringsegare förr stadgade äro. Ej må sådan yrkande i bevakningsinlaga väckas eller i annan skrift annorledes framställas, än att hvarje borgenär, mot hvilken yrkande göres, till namn uppgifves, och vare den, som yrkandet framställt, skyldig att derom underrätta borgenären eller hans ombud samt tillika inom förr nämnda tid till Rätten eller domaren ingifva bevis, att han fullgjort hvad sålunda blifvit föreskrifvet, vid påföljd att hans yrkande om edgång lemnas utan afseende. Dock åligge borgenär, som förmånen af sådan underrättelse åtnjuta vill, att i bevakningsinlagan uppgifva den ort inom riket, dit bref till honom eller hans rätta ombud sändas må.“

af Herr *Bergström*;

af Herr *Rosenberg*: “Jag har inom Utskottet förfäktat den åsigt, att borgenärseden borde alldeles afskaffas; men då detta förslag icke rönt tillräckligt understöd inom Utskottet, vidhåller jag ett annat alternativ, nemligen att den, som påyrkar edgång, bör derom underrätta den borgenär, af hvilken edgången fordras, hvarigenom ett sjelfsväldigt yrkande på edgång, stundom af alla medborgenärer, skall i betydlig mån förekommas.“

af Herr *Ola Bosson Olsson*, som förenade sig med Herr Rosenberg.